

**SUOMUSSALMEN KUNNAN
TALOUSARVION 2026 LAADINTAOHJE**

Kunnanhallitus 9.9.2025 § XXX

YLEINEN TALOUDELLINEN KEHITYS

Maailmantalouden näkymiä kalvaa Yhdysvaltojen kauppapolitiittisten toimien aiheuttama epävarmuus. Poukkoileva tullipolitiikka on jo kuluneen kevään aikana aiheuttanut muutoksia kansainvälisissä kauppapirroissa. Maailmantalouden kasvu hidastuu 2,8 prosenttiin vuonna 2025, ja kiihtyy euroalueen elpymisen myötä aavistuksen 2,9 prosenttiin vuonna 2026. Geopoliittisten jännitteiden kärjistyminen äärimmilleen uhkaa näkymiä, mutta toisaalta markkinoiden reaktiot jännitteisiin ovat maltillistuneet.

Euroalueen kasvunäkymät ovat varovaisen myönteiset reaalityulojen elpyessä, mutta kauppasodan uhka aiheuttaa epävarmuutta. Yhdysvallat on euroalueen keskeinen kauppakumppani. Toisaalta ennustekuvaa vahvistaa teollisuuden näkymien hienoinen koheneminen. Talouskasvu on 0,9 prosenttia vuonna 2025 ja kasvu elpyy 1,2 prosenttiin vuonna 2026.

Suomen talous kääntyi viime vuoden aikana taantuman pohjalta kasvuun. Inflaation selvä hidastuminen ja korkojen lasku ovat parantaneet kotitalouksien ostovoimaa sekä Suomessa että vientimarkkinoilla. Kulutuksen kasvua hidastaa kuitenkin yhä talouden epävarmuus. Investoinnit sen sijaan kasvavat ripeämmin, sillä rakentamisen elpyminen sekä energiasiirtymään ja puolustukseen liittyvät hankkeet lisäävät investointeja merkittävästi ennustejaksolla. Talouskasvua hidastavat Yhdysvaltojen asettamat tullit, muiden maiden vastatoimet sekä kauppapolitiikkaan liittyvä epävarmuus. Toisaalta kysyntää tukevat Euroopan kasvavat panostukset puolustukseen ja infrastruktuuriin. Vuonna 2025 bruttokansantuote (BKT) kasvaa 1,0 prosenttia, 1,5 prosenttia vuonna 2026 ja 1,7 prosenttia vuonna 2027.

Inflaation hidastumisen ja palkkojen korotusten myötä reaaliensiot ovat kääntyneet kasvuun. Kotitalouksien keskimääräisten reaalityulojen kasvua hidastaa tänä vuonna kuitenkin heikko työllisyystilanne, sosiaalietuuksien leikkaukset ja kulutusverojen korotukset. Ensi vuonna reaalityulojen kasvu nopeutuu työllisyystilanteen parantuessa. Myös veronalennukset lisäävät kotitalouksien ostovoimaa.

Heikon tulo- ja työllisyystilanteen lisäksi kotitalouksien kulutusta on hillinnyt vaatimaton luottamus talouteen sekä odotukset hintojen nousun jatkumisesta. Tämän seurauksena kotitaloudet ovat kuluttaneet vähemmän kuin tulot antaisivat myöten, ja säästämisaste on noussut. Ennusteen mukaan kulutus kuitenkin kasvaa tulevina vuosina tuloja nopeammin.

	2023	2024	2025**	2026**	2027**
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	-0,9	-0,1	1,0	1,5	1,7
BKT, arvo, mrd. euroa	273	276	285	296	308
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	6,2	1,6	0,6	1,6	2,0
Ansiotasoindeksi, muutos, %	4,2	3,1	3,0	3,6	3,0
Työlliset, muutos, %	0,3	-1,0	0,0	1,2	1,3
Työttömyysaste, %	7,2	8,4	9,3	8,8	8,3
Työllisyysaste (20-64-vuotiaat), %	77,9	76,7	76,4	77,0	77,8
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	57,3	61,3	64,8	65,9	66,5
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	3,4	3,6	2,2	2,0	2,0
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v.), %	3,0	2,9	2,9	2,8	2,8

Lähde: Taloudellinen katsaus, kesä 2025, talousnäkymät. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2025:30

KUNTATALOUS

Vuonna 2024 kuntatalouden tilanne heikkeni ennakkoidusti johtuen erityisesti sote-uudistukseen liittyvien kertaluonteisten erien poistumisesta. Kuntatalouden yhteenlaskettu vuosikate heikkeni vuoteen 2023 verrattuna noin miljardilla eurolla 3,5 mrd. euroon. Tilikauden tulos säilyi kuitenkin 0,65 mrd. euron heikkenemisestä huolimatta 1,1 mrd. euroa positiivisena. Tulosta vahvistivat eräiden suurten kaupunkien satunnaiset tuotot. Kuntien lainakanta kasvoi edellisvuosista poiketen ja kunnat velkaantuivat lisää 0,73 mrd. euroa. Kuntatalouden vuosikate heikkenee tänä vuonna noin 600 miljoonalla eurolla 2,9 miljardiin euroon, ja toiminnan ja investointien rahavirta noin -1,6 miljardiin euroon, jossa se pysyy myös vuosina 2026–2027. Kun valtionosuuksiin tehdyt määräaikaisten leikkaukset poistuvat, kohenee kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta -1,3 miljardiin euroon vuonna 2028 ja -1,1 miljardiin euroon vuonna 2029. Painelaskelman mukaan kuntatalouden vuosikatteen eivät riitä nettoinvestointeihin. Tulojen ja menojen epätasapaino vaatii kuntapäätäjiltä pitkäjänteistä päätöksentekoa ja jatkuvia

tasapainottamistoimia. Negatiiviset toiminna ja investointien rahavirrat uhkaavat kasvattaa lainakan-
nan 28,5 mrd. euroon vuonna 2029.

Kuntatalouden toimintatulojen kasvu on vuosina 2026–2029 hidasta. Sote-kiinteistöjen vuokrasopi-
musten päätyminen ja uudelleenneuvottelut heikentävät kuntien vuokratuloja merkittävästi vuodesta
2026 alkaen. Valtionosuuksien kehitys vaihtelee huomattavasti eri vuosina ja niiden kasvua hidastaa
vuonna 2026 osana sopeutustoimia tehtävät pysyvät valtionosuusleikkaukset sekä vuoteen 2027
saakka mm. sote-siirtoon liittyvien takautuvasti perittävien valtionosuuksien leikkaus ja hallituksen
päättämä yhden prosenttiyksikön indeksijarru. Verotulot ovat edelleen kuntien merkittävin tulonlähde.
Niiden kasvu paranee suhdannetilanteen myötä yltäen vuosina 2026–2029 keskimäärin 4,3 prosentin
vuotuiseen kasvuun.

Toimintakulujen kasvu oli vuonna 2024 varsin maltillista, vain 1,1 prosenttia. Etenkin henkilöstökulujen
kasvu, 1,3 prosenttia, jäi pieneksi ottaen huomioon, että kunta-alan ansiotasoindeksi kasvoi 3,4 pro-
senttia. Kuntatalouden toimintamenot kasvavat vuosina 2026–2029 pääasiassa kevään 2025 palkka-
sopimusratkaisun ja hintojen kasvun vuoksi. Kuntien tehtävät painottuvat lasten ja nuorten palveluihin,
kuten varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, joiden yhteenlaskettu palvelutarve on laskeva pitkään jat-
kuneen syntyvyyden laskun vuoksi. Kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksi on vuo-
sina 2026–2029 noin 3,3 prosenttia vuodessa. Hintojen nousun lisäksi kuntatalouden menopaineita li-
sää kasvukeskusten investointipaineet, jotka pitävät investointien tason korkealla.

Kuntien taloudessa on edelleen tuntuva sopeuttamistarve. Yksittäisten kuntien talouden tilanteet vai-
htelevat voimakkaasti, ja kuntakentässä on nähtävissä sekä taloudellista että toiminnallista eriytymistä.
Suurissa ja kasvavissa kunnissa on runsaasti investointitarpeita, kun taas pienenevien lapsi- ja nuori-
soikäluokkien kunnissa haasteena on sopeuttaa palveluverkkoa ja toimintaa vastaamaan vähenevää
palvelutarvetta. Eriytymiskehitys näkyy myös kuntien edellytyksissä järjestää lakisääteisiä palveluita.
Ongelmat työvoiman saatavuudessa, kaupungistuminen sekä syntyvyyden pieneneminen edellyttävät
uusia palveluiden järjestämistapoja niin kunnissa kuin valtakunnallisestikin. Palvelutarpeen ennakoiv-
an suunnittelun tarvetta korostaa entisestään myös talouden sopeutusmahdollisuuksien siirtyminen
enemmän veroprosentin korotuksiin.

Kunnat ovat tämän vuoden alusta alkaen vastanneet työvoimapalveluista. Työllisyyskehityksellä on
nykyään entistä suurempi vaikutus kuntien talouteen, sillä kuntien rahoitusvastuut työllisyydenhoidosta
ovat aiempaa laajemmat. Kuntatalous on aiempaa herkempi talouden suhdannevaihteluille.

Verotulot

Kuntien verotulot koostuvat kunnallis-, kiinteistö-, kaivosmineraali- ja yhteisöverosta. Kunnallisveron
osuuden verotuloista arvioidaan olevan keskimäärin noin 72 prosenttia, yhteisöveron noin 12 prosent-
tia ja kiinteistöveron noin 16 prosenttia. Kuntien verotulojen arvioidaan olevan vuonna 2025 yhteensä
noin 14,3 mrd. euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna verotulot kasvavat noin 1 prosentilla. Vuonna
2026 verotulojen ennustetaan kasvavan 5,4 prosenttia.

Maksettujen palkkojen osuus kunnallisveron veropohjasta on keskimäärin noin 68 prosenttia, eläkkei-
den noin 24 prosenttia ja muiden tulojen, kuten esimerkiksi päivärahatulojen ja yritystulojen, osuus on
noin 8 prosenttia. Tulorakenteessa on kuitenkin suuret erot kuntien välillä. Väestörakenne ja työllisyy-
den kehitys vaikuttavat yksittäisten kuntien veropohjaan ja siten tulojen muodostumiseen.

Ennuste kuntien verotuloista vuosina 2024–2029, milj. euroa.

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Kunnallisvero	9 993	10 194	10 833	11 289	11 800	12 318
Yhteisövero	1 768	1 649	1 757	1 863	1 938	2 006
Kiinteistövero	2 334	2 391	2 416	2 441	2 466	2 492
Kaivosvero	19	19	19	55	61	61
Yhteensä	14 114	14 253	15 025	15 648	16 265	16 877
Keskimääräinen kunnallisvero%	7,46	7,54	7,54	7,54	7,54	7,54
Kuntien osuus yhteisöveron tuotosta	23,69	23,65	22,84	25,49	25,81	26,09

Kuntien valtionavut

Kuntien valtionapuihin osoitetaan noin 5,9 mrd. euroa vuonna 2026. Laskennalliset valtionosuudet ovat noin 4,8 mrd. euroa, kuntien veromenetysten korvaukset 0,6 mrd. euroa ja muut valtionavut 0,5 mrd. euroa. Kevään 2025 julkisen talouden suunnitelman päätökset lisäävät nettomääräisesti valtionosuuksia.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuus on vuonna 2026 noin 3,5 mrd. euroa, mikä on noin 320 milj. euroa enemmän kuin kevään 2024 valtiontalouden kehyspäätöksessä. Muutokset johtuvat muun muassa oppimisen tuen uudistamisesta ja yksityisen opetuksen järjestäjien kotikuntakorvausten nostamisesta, valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen muuttumisesta, asukasluvun ja laskentatekijöiden muutoksesta sekä indeksikorotuksesta. Kevään 2025 kehysriihen päätöksellä peruspalvelujen valtionosuutta vähennetään osana sopeutustoimia 75 milj. eurolla vuodesta 2026 alkaen.

Valtionosuuksien kehitys vaihtelee huomattavasti eri vuosina ja niiden kasvua hidastaa vuonna 2026 osana sopeutustoimia tehtävät pysyvät valtionosuusleikkaukset sekä vuoteen 2027 saakka mm. sote-siirtoon liittyvien takautuvasti perittävien valtionosuuksien leikkaus ja hallituksen päättämä yhden prosenttiyksikön indeksijarru.

Lähde: Kuntatalousohjelma vuosille 2026-2029: Kevät 2025, Valtiovarainministeriön julkaisuja 2025:22

Hallitusohjelman mukainen kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän uudistamistyö on kesken, eikä sen lopullisista kuntakohtaisista vaikutuksista ole valtionhallinnon toimesta julkistettu laskelmia. Eri tahojen tekemien, selvityshenkilöiden syksyllä 2024 julkistamaan esitykseen pohjautuvien laskelmien perusteella kuntakohtaiset erot niin uudistuksessa voittavien kuin häviävien kuntien osalta olisivat toteutuessaan erittäin suuret. Hallituksen tavoitteena on antaa uudistusesitys eduskunnalle kevään 2026 aikana ja uusi lainsäädäntö astuisi voimaan vuoden 2027 alusta.

SUOMUSSALMEN KUNTASTRATEGIA 2022-2025

Suomussalmen visio

Suomussalmi on muuttovoittopaikkakunta, joka houkuttelee jatkuvasti uusia asukkaita kiinnostavilla asumismahdollisuuksillaan, luonnonläheisillä aktiviteeteillaan sekä monipuolisilla palveluillaan ja työmahdollisuuksillaan.

Suomussalmi on kasvava matkailukohde, joka tunnetaan aktiivisen luontoliikkuajan Hossasta, Raateentien historiasta sekä vivahteikkaasta kulttuurista.

Arjen helppous, monipuoliset harrastusmahdollisuudet ja asumisen viihtyisyys takaavat kiinnostavan kohteen uutta kotia etsivälle.

Menestyvät yritykset työllistävät monipuolisiin tehtäviin biotaloudesta teknologiateollisuuteen.

Strategia

1. Uudistuminen

- Uskallamme unelmoida, uudistua ja investoida rakentaen pohjaa tulevaisuudelle
- Olemme vastuullinen työnantaja ja pidämme huolta hyvinvoivasta henkilöstöstä
- Teemme päätöksiä suunnitelmallisesti ja huolehditaan taloudesta kestävästi
- Tarkastelemme omia toimintatapojamme rohkeasti ja hyödynnämme digitalisaatiota koko kuntakonsernissa

2. Identiteetti

- Omaleimainen kulttuuri, ”luova hulluus” sekä ylpeys omasta kotiseudusta osana tekemistämme ja viestintäämme
- Vahva ja terve itsetunto: arvostamme omaa osaamistamme ja vahvuuksiamme
- Lisäämme tunnettuutta nostamalla esiin Suomussalmen arvokkaita mahdollisuuksia
- Tuemme uusien tulijoiden osallisuutta ja sitoutumista yhteisössä

3. Elinvoimaisuus

- Panostamme yritystoiminnan, opiskelumahdollisuuksien ja innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen
- Tarjoamme monipuoliset palvelut sekä viihtyisän ja turvallisen elinympäristön luonnon helmassa, harrastusmahdollisuuksien ympäröimänä – sujuvaa arkea ipanasta ikäihmiseen
- Huomioimme ympäristöasiat päätöksenteossa ja hyödynnetään luontoa kestävästi siitä samalla huolehtien

4. Yhteisöllisyys

- Kuuntelemme ja kunnioitamme toisiamme luoden turvallisen ja suvaitsevan elinympäristön – kaikki yhdessä
- Tuemme aktiivisten yhdistysten toimintaa
- Päivitämme kuntakuvaa yhdessä kuntalaisten kanssa digitalisaatiota hyödyntäen

5. Hyvinvointi

- Edistämme kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä
- Ympäröivä luontomme ja sen rytmisessä eläminen tarjoavat mahdollisuuden rauhoittumiseen, kiireestä irrottautumiseen ja hyvinvointiin keskittymiseen

TALOUSSUUNNITELMAN RAKENNE JA SISÄLTÖ

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilipäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarvioita.

Vesilaitoksen osalta talousarviossa on esitettävä laskennallisesti eriytyvät tuloslaskelma ja taselaskelmat.

Taloussuunnitelmaa laadittaessa on otettava huomioon valtuuston hyväksymät strategiset linjaukset ja toimialojen on sopeutettava toimintansa näiden linjausten mukaisiksi.

Laadintaohje löytyy Y-asemalta yhteiset/yleiset/TAS/TAS2026.

Taloussuunnitelmat tulee palauttaa talousarviokirjan koostamista ja kunnanhallituksen käsittelyä varten dokumentin lopusta löytyvän aikataulun mukaisesti.

Käyttötalousosan tavoitteiden asettaminen

Valtuusto hyväksyy talousarvion vahvistetun toimialajaon mukaisesti. Taloussuunnitelma laaditaan mahdollisimman yhtenäisesti läpi koko organisaation.

Käyttötalousosa koostuu:

1. määräraha- eli talousosasta
2. toiminnallisista tavoitteista (sanalliset tavoitteet, toimenpiteet, mittarit ja tavoitetaso)

1. Talousosa

Jokainen toimielin esittää kustannuspaikoittain määrärahat ja tuloarviot meno- ja tulolajikohtaisesti ja oteltuina. Sitovuustaso määritellään talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Määrärahat ja tuloarviot tehdään myös vuosille 2027 ja 2028. Suunnitteluvuosien määrärahoissa ei huomioida inflaation vaikutusta.

2. Toiminnalliset tavoitteet

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Toiminnallinen tavoite on valtuuston talousarviossa asettama määrärahan käyttötarkoitusta, palvelutuotannon määrää tai laatua tai toiminnan kehittämissuuntaa ohjaava tavoite. Toiminnalliset tavoitteet asetetaan määrä-, laatu-, taloudellisuus- ym. tavoitteina sen mukaan, mitä eri tehtävissä katsotaan taroituksenmukaiseksi ja mahdolliseksi käyttää. Tavoitteet voidaan asettaa joko tunnuslukuina tai myös sanallisesti. Lomakepohjat ovat Y-asemalla Yhteiset/yleiset/TAS/TAS2026/toiminnan tavoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätetään siitä, mitkä toiminnalliset tavoitteet ovat sitovia.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutumista valvoo tarkastuslautakunta.

Sanalliset tavoitteet

Valtuusto on asettanut strategisen suunnittelun mukaisesti kunnalle strategiset päämäärät ja tavoitteet, joista toimitelimeet ja tulosalueet valitsevat ne, joita erityisesti lähtevät noudattamaan.

Toimenpiteitä ja tavoitetasoja määriteltäessä on otettava huomioon strategioiden lisäksi myös kestäväan kehitykseen liittyvät ympäristötavoitteet.

Toimiala esittää omat päämääränsä huomioiden samalla valtuuston ja lautakuntien hyväksymät strategiat. Jokaiselle tavoitteelle laaditaan toimenpiteet ja tavoitetasot. Tavoitetasojen tulee olla sellaisia, että niitä voidaan arvioida ja mitata.

Perustelut

- Lyhyt kuvaus ko. toiminnan keskeisistä tunnusluvuista ja volyyymista (esimerkiksi oppilasmäärä, kävijämäärä, rakennusten kerrosala, kuutiomäärä, siivousala m², pumpattava vesikuutiomäärä, ylläpidettävän katuverkon, yksityisteiden pituus jne.).
- Selostus siitä, mitä talousarviovuoden ja suunnitteluvuosien aikana aiotaan tehdä tavoitetasoon pääsemiseksi.
- Tässä kohtaa perustellaan esimerkiksi toiminnan vaatimat muutokset määrärahatarpeeseen, minkä vuoksi jne.

Erityisesti tulomäärärahat ja tuloperusteet tulee perustella, jotta niiden realistisuus voidaan taata tulojen kertymisen osalta. Tässä kohtaa esitetään kaikki lisäinfo, mitä toimintojen suhteen on tarvetta esittää. Lähtökohtana on oltava, että yksittäinen valtuutettu saa sen tarvittavan informaation, mitä esimerkiksi määrärahan arviointi edellyttää.

Perustelut on oltava suhteellisen tiiviissä muodossa, mutta kuitenkin kaikki oleellinen on tuotava esiin.

Toimintojen muutososassa lautakuntatasolla toimielimet esittelevät entiseen tapaan ja tyyliin toiminnassa tulevat muutokset yleisellä tasolla.

Tavoitteita asetettaessa tulee huomioida myös taloudellinen näkökulma. Kaikkien on esitettävä mittareina ainakin:

	TP2024	TA2025	TA2026	TS2027	TS2028
Henkilöstömäärä					
Henkilöstömenot, €/asukas					
Toimintakulut, €/asukas					
Toimintakate/asukas					

Lisäksi voidaan esittää muita mittareita: esim. hiihtolatuja km, kunnossapidettävät kerrosalat, valmistetut ateriamäärät, siivottavat pinta-ala m², rakennusluvut

Asukaslukuna käytetään seuraavia lukuja, jotta tunnuslukujen vertausluvut asukasta kohti saadaan yhteismitalliseksi:

Väestö ikäryhmittäin 31.12.	2023	2024	2025**	2026**	2027**	2028**
0 - 18 vuotiaat	896	870	846	824	804	780
Muutos %	-7,0	-2,9	-2,7	-2,6	-2,4	-3,1
19 - 64 vuotiaat	3 296	3 165	3 045	2 925	2 817	2 726
Muutos %	-4,5	-4,0	-3,8	-3,9	-3,7	-3,2
+ 65 vuotiaat	2 980	3 003	3 010	3 019	3 021	3 019
Muutos %	0,9	0,8	0,2	0,3	0,1	-0,1
Asukasluku vuoden lopussa	7 172	7 038	6 901	6 768	6 642	6 525
Muutos %	-2,6	-1,9	-1,9	-1,9	-1,8	-1,8

Lähde: Kuntaliiton veroennustekehikko 13.8.2025

TALouden RAAMIT VUODELLE 2026

Raami

Vuoden 2026 raami pohjautuu vuoden 2025 talousarvioon, osavuositarkastuksen 1-6/2025 toteutumati-
tietoihin, tilinpäätösennusteeseen 2025 sekä tiedossa oleviin muutoksiin vuoden 2026 tuloissa ja me-
noissa. Henkilöstökuluihin on lisätty 3 % vuoden 2025 talousarvioon nähden, muihin toimintakuluihin
ei ole kohdistettu prosentuaalista korotusvarausta. Suurin yksittäinen muutos vuoteen 2025 nähden
tulee olemaan teknisen toimialan tilapalveluissa, josta HVA- ja yritystilojen vuokraustoiminta siirtyy
Suomussalmen Tilapalvelut Oy:n tehtäväksi 1.1.2026 alkaen, sekä osa asuinrakennuksista Kiinteistö
Oy Suomussalmen Vuokratilojen yhteyteen. Muutoksella on merkittäviä pysyviä vaikutuksia perus-
kunnan taloudessa sekä toimintatuottoihin, että -kuluihin.

Tilikarttojen organisaatorakenteisiin tehtävät muutokset vrt. TA25:

- Kunnanhallitus ja hallintopalvelut yhdistetään tulosaluetasolla. Kunnanhallitus säilyy lautakuntana, eivätkä muutokset vaikuta kustannuspaikkanumerointeihin.
- Maakunnallinen yhteistoiminta lakkaa lautakuntatasoisena ja Kainuun liitto siirtyy omana kustan-
nuspaikkanaan hallintopalvelujen alle.

Lisäksi päivitetään joitakin otsikkoja ja yksikkönimiä vastaamaan käytössä olevia.

Palkat

Kunta-alan uudet työ- ja virkaehtosopimukset neuvoteltiin kevään 2025 aikana sopimuskaudelle
1.5.2025 – 29.2.2028. Talousarviovuodelle 2026 on huomioitu 3 %:n korotusvaraus.

Palkkaperusteinen eläkemaksu 2026	Prosenttia palkoista
Suomussalmen kunta, arvio, Keva 29.4.2025	
Työansiopohjainen eläkemaksu (kaikilla työnantajilla sama, sisältää työntekijän eläkemaksun)	23,60
Työkyvyttömyyseläkemaksu	0,81
Yhteensä	24,41

Työntekijän eläkemaksu 2026	Prosenttia palkoista
Työntekijän eläkemaksu alle 53-vuotiailla ja 63 vuotta täyttäneillä	7,30
Työntekijän eläkemaksu 53-62-vuotiailla	7,30

Taloudellisen tuen kustannusten Keva arvioi vuonna 2026 olevan noin 0,030 % taloudellisen tuen alaisista palkoista.

Eläkemenoperusteinen maksu poistui vuonna 2024 ja korvautui tasausmaksulla, joka jaetaan kuntien ja hyvinvointialueiden osuuksiin. Valtiovarainministeriö vahvistaa tasausmaksun kokonaismäärän vuosittain Kevan valtuutettujen esityksestä. Vuonna 2026 Suomussalmen kunnan tasausmaksuarvio on 0,422 M€. Lopullinen tasausmaksu vuodelle 2026 lasketaan tammikuussa 2026. (Keva 7.5.2025)

Muut menot

Vakuutusmaksut on kilpailutettu kesällä 2024, eikä niiden tasoon ole tiedossa muutoksia. Kunnan omavastuusuuden alittavat kustannukset on jatkossakin tarkoitus kattaa erillisen ohjeistuksen mukaisesti vahinkorahastosta. Kukin toimiala maksaa omista määrärahoistaan alle 200 euron korvaukset.

Mahdolliset menojen jaksotukset tehdään keskitetysti kirjanpidossa.

Kustannuslaskennalliset erät kuten laskennalliset poistot, vyörytyserät ja arvonlisävero eivät kuulu varsinaisiin määrärahoihin, mutta ne tulee ottaa talousarviossa mahdollisuuksien mukaan huomioon. Laskennallisia eräitä tarvitaan kustannuslaskennassa mm. hinnoittelun ja taloudellisuuslaskennan takia.

Verotulot 2023–2028

	2023	2024	2025**	2026**	2027**	2028**
Kunnallisvero	11 256	11 434	10 961	11 634	11 479	11 654
Muutos %	-50,7	1,6	-4,1	6,1	-1,3	1,5
Yhteisövero	2 442	1 904	2 059	2 260	2 394	2 512
Muutos %	-45,8	-22,0	8,1	9,8	5,9	4,9
Kiinteistövero	3 591	3 688	3 697	3 705	3 705	3 705
Muutos %	3,4	2,7	0,3	0,2	0,0	0,0
Verotuloksi kirjattava	17 289	17 026	16 717	17 598	17 577	17 871
Muutos %	-43,9	-3,0	-1,8	5,3	-0,1	1,7

Lähde: Kuntaliiton veroennustekehikko 13.8.2025.

Ennuste voi vielä päivittyä syksyn 2025 aikana.

Valtionosuudet 2023-2026

	TP2023	TP2024	TA2025	TA2026
Valtionosuudet	7 493	8 090	8 846	8 750
Muutos	-27 854	597	756	-96
Muutos%	-78,80	7,97	9,34	-1,09

Ennakolliset valtionosuuslaskelmat voivat vielä päivittyä syksyn 2025 aikana.

Sisäiset erät ja poistot

Talousarviomäärärahoissa sisäiset erät huomioidaan entiseen malliin ja ne ovat sitovia tältä osin. Mikäli toimiala esittää toimintojensa yksikkökustannuksia, esimerkiksi asukasta, oppilasta jne. kohti – on tällöin huomioitava myös sisäiset erät. Mikäli näitä ei ole huomioitu, on tämä tuotava esiin, jotta vertailulaskelmat olisivat verrannollisia eri vuosiin.

Toimialat neuvottelevat sisäisten palvelujen tarpeet ja laskutusperusteet. Kiinteistöjen sisäiset vuokra-arvot teknisessä toimessa laskee kiinteistöpäällikkö Niko Vesterlund sekä ruokahuollon ja siivousteknisten sisäiset korvaukset ruokapalvelupäällikkö Merja Heikkinen. He ilmoittavat tiedot Mari Kelalle, joka valmistelee CSV-tiedoston Monetralle sisään luettavaksi. Toimialat eivät siis itse syötä menopuolen sisäisiä eriä näiltä osin.

Mikäli toimialoilla on muita sisäisiä ostoja ja myyntejä, on niistä sovittava ”ostajan ja myyjän” välillä, ja taloussuunnitelmaan kirjataan sovitun suuruinen sisäinen meno ja tulo samansuuruisena eränä. Tässäkin tapauksessa sisäiset menot ja tulot on ilmoitettava Mari Kelalle.

Poistot eivät ole määrärahoja toimialoille (eivät sitovia) eikä niitä lueta toimintakatteeseen. Poistot esitetään toimialan taloussuunnitelmassa vasta toimintakatteen jälkeen.

Maksut ja taksat

Maksuihin ja taksoihin tehdään mahdollisuuksien mukaan ainakin kustannustason nousua vastaavat korotukset.

Projektit

Toimialat sisällyttävät projektien meno- ja tulomäärärahat bruttomääräisinä omalle tulosalueelle. Projektien määrärahojen arvioinnissa on oltava erityisen huolellinen. Erityisesti tuloperusteiden on oltava projektipäätösten mukaisia ja ne on jaksotettava oikein suunnitteluvuosille. Projekteista on annettava lyhyt kuvaus ao. tulosalueen taloussuunnitelmassa Perustelut-kohdassa. Projektien osalta on lisäksi täytettävä erillinen liitelomake, jolla samalla seurataan projektien toteuttamista ja määrärahojen käyttöä. Lomake toimii siten projektien seurantaluelonä, kuten sisäisen valvonnan ohjeistus edellyttää. Pelkkä nettomääräraha ei riitä silloinkaan, kun projektit ovat kunnan hallinnoimia.

Projektit tulee kuvata määrärahoineen myös toimialan toimintaa koskevassa osassa.

Tilivelvollisen/vastuuhenkilön merkitseminen

Taloussuunnitelmaan tulee merkitä tulosaluetason vastuuhenkilön nimi, tehtäväasema ja puhelinnumero.

Taloussuunnitelman määrärahat

Taloussuunnitelmaan tulee suunnitella huolellisesti myös vuosien 2027–2028 määrärahat. Toimialoille on annettu raami myös toimintakatteen osalta vuosille 2027–2028, mutta lisäksi tulee huomioida talouden tasapainottamistarve.

Talousarvion laatiminen

Jokainen toimiala tarkistaa ja syöttää kustannuspaikoittain määrärahat taloussuunnitteluohjelmistoon itse (tarvittaessa Maija Kyllönen neuvoo ja auttaa). Talousarvio laaditaan Clausion FPM Talsu-ohjelmaan.

INVESTOINTIOSA

Investointimenoja eli pysyvien vastaavien menoja ovat erät, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa jatkuvasti useana tilikautena. Investointimenoksi sisällytetään hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuvat menot, jotka edeltävät käyttöä (hyödyke käyttövalmiiksi käyttöpaikalle).

Hankinnat lasketaan investoinneiksi, kun kokonaishankintahinta on suurempi kuin 10 000 euroa ja hankinnan taloudellinen pitoaika on vähintään kolme vuotta. Käyttömenoksi lasketaan kaikki hankinnat, jotka ovat alle 10 000 euroa (budjetoidaan kalustotileille).

Investointimenoja ei ole

- 1) Menot, jotka ovat luonteeltaan lyhytvaikutteisia tai rinnastetaan niihin
 - erilaiset pakolliset ympäristövelvoitteiden aiheuttamat menot, kaatopaikkojen maisemointi
 - vahinkojen korjaaminen
 - tarpeen mukaan toteutettavat korjaustyöt, jotka ylläpitävät käyttömahdollisuuksia
 - purkamismenot
- 2) Hyödykkeen käyttöaikaan kohdistuvat menot
 - laitteen tai ohjelmiston käyttöönottokoulutus
 - kuluvat tarvikkeet ja varaosat
- 3) Investointia edeltävät selvitykset
 - investointivaihtoehtojen, toteutustapojen tai sijoituspaikkojen kartoittaminen
 - kuntakartoitukset, sisäilmatutkimukset jne.
- 4) Investoinnin toteutusaikana syntyvät muut menot
 - väistötilojen menot, ylimääräiset kuljetusmenot jne.

Ensikertainen kalustamisen hankintoja voidaan aktivoida taseeseen, vaikka yksittäisen hankinnan arvo jäisi alle pienhankintarajan. Suuri määrä pienhankintoja kerralla voi vääristää yksittäisen toimintayksikön käyttötaloutta. Ensikertaisen kalustamisen määrän yksittäisessä kohteessa tulee kuitenkin ylittää pienhankintaraja. Ensikertaisen kalustamisen tulee liittyä uuden yksikön, ryhmän, toiminnon tms. aloittamiseen eli samalta vuodelta tulee löytyä investointimääräraha rakentamiseen tai peruskorjaukseen. Täydentäviä hankintoja ei koskaan voi pitää ensikertaisena kalustamisena.

Investoinneista tehdään hankesuunnitelma, josta tulee ilmetä hankkeen kokonaiskustannusarvio sekä esitys hankkeen määrärahatarpeesta vuosittain. Mikäli hanke on jo aloitettu ja se jatkuu tulevina vuosina, on jo käytetyistä määrärahoista tehtävä selvitys. Määrärahan tarve arvioidaan ja tarkistetaan vuosittain. Investoinnit tulee perustella perusteluosassa. Tuloperusteet on perusteltava (millä perusteella tuloarvio määräytyy, onko esimerkiksi valtionosuus harkinnanvarainen ja mikä sen todennäköisyys on saada esitetyn suuruisena). Investoinnin osalta on pantava näkyviin tarkemmat tiedot. Esimerkiksi rakennushankkeissa kerrosala, tilavuus jne., sekä laskettava yksikkökustannukset hankkeelle €/kerros-m² tai €/m³.

Investointien määrärahat talousarviossa ovat arvonlisäverottomia lukuun ottamatta sitovalla sopimuksella myyntiin rakennettavien hankkeiden määrärahoja. Kustannusarviot laaditaan arvonlisäverollisina. Selvytyksen vuoksi investointihankkeissa määrärahoja tai kustannusarvioita esitettäessä on syytä käyttää alv 0 % tai alv 25,5 %, jottei pääse syntymään virhepäätelmiä. Myyntitarkoituksella rakennettavat teollisuushallien määrärahat sisältävät myös alv-osuuden, koska myyntiin rakennettavista halleista ei voi vähentää alv-osuutta.

Hankesuunnitelmat tulee tehdä yhteistyössä teknisten palveluiden kanssa. Lisäksi on esitettävä laskelma hankkeen vaikutuksista käyttötalousmenoihin. Investointiesitykset ja määrärahan tarpeet on arvioitava myös suunnitteluvuosille 2027–2028.

Tekninen toimi huolehtii (yhteistyössä ao. toimialan kanssa) talonrakennushankkeiden ja julkisen käytönmäisyyden investointihankkeiden esittämisestä talousarvioon.

Investoinnit laaditaan excel-taulukkona. Investointimäärärahat syötetään taloussuunnitteluohjelmaan Maija Kyllösen toimesta, kun avattavat projektinumerot ym. tiedot on tallennettu kirjanpidon järjestelmiin.

Talousarviosuosituksessa edellytetään, että investointiosassa esitetään esimerkiksi,

- tavoitellaanko investoinnilla palvelutuotannon määrän lisäystä, palvelukyvyn parantamista vai tuotannon tehostamista.
- onko kysymyksessä uus-, laajennus- vai korvausinvestointi.
- monivuotisista hankkeista hyväksytty kustannusarvio ja sitä aiempina vuosina käytetty rahamäärä.
- vaikutukset käyttökustannuksiin.
- tuloarvioihin rahoitustuotot ja perusteet siitä, miten rahoitusosuudet laskettu.
- rakennettavan kohteen teknisiä tietoja, esimerkiksi rakennuksen kerrosala-ala, tilavuus ja yksikköhinnat, montako metriä rakennettavaa vesijohtoa, tietä jne.

TYTÄRYHTIÖT

Kunnan omistamien tytäryhtiöiden on esitettävä myös keskeiset taloutta ja toimintaa kokevat arviot ja suunnitelmat, jotka liitetään kunnan taloussuunnitelmaan tiedoksi valtuustolle. **Myös tytäryhtiöiden on sopeutettava taloutensa ja toimintansa tulokehitystä vastaavaksi.**

TALOUSARVIOPROSESSIN AIKATAULU, SYKSY 2025

Pvm.	käsittely	lista lähtee
to 7.8.	valtuustoseminaari	
ti 9.9.	laadintaohje ja raami kunnanhallituksessa	to 4.9.
ke 10.9.	laadintaohje ja raami toimialoille	
pe 10.10.	kunnanhallituksen tulosalueiden talousarvioesitykset palautettava	
pe 17.10.	teknisen ja sivistyslautakuntien talousarvioesitykset palautettava	
pe 24.10.	tytäryhtiöiden talousarvioesitykset palautettava	
ti 21.10.	kunnanhallitus: * kunnanhallituksen toimialan talousarvioesitys * veroprosenttiesitykset	to 16.10.
ma 10.11.	valtuusto: * veroprosentit	ke 5.11.
ti 11.11.	talousarviokirjan 1. luonnos valmis	
ti 18.11.	kunnanhallitus: * tytäryhtiöiden talousarvioesitykset * talousarvion 1. käsittely	to 13.11.
ti 2.12.	kunnanhallitus: * talousarvion 2. käsittely	to 27.11.
to 11.12.	valtuusto: * talousarvion hyväksyminen	pe 5.12.
joulukuu	talousarvioinfo työntekijäjärjestöille ja lehdistölle	
1/2026	talousarvion täytäntöönpano-ohjeet	

Lisätietoja antavat talouspäälikkö Paula Seppänen ja toimistosihteeri Maija Kyllönen.